

চতুর্থ অধ্যায়

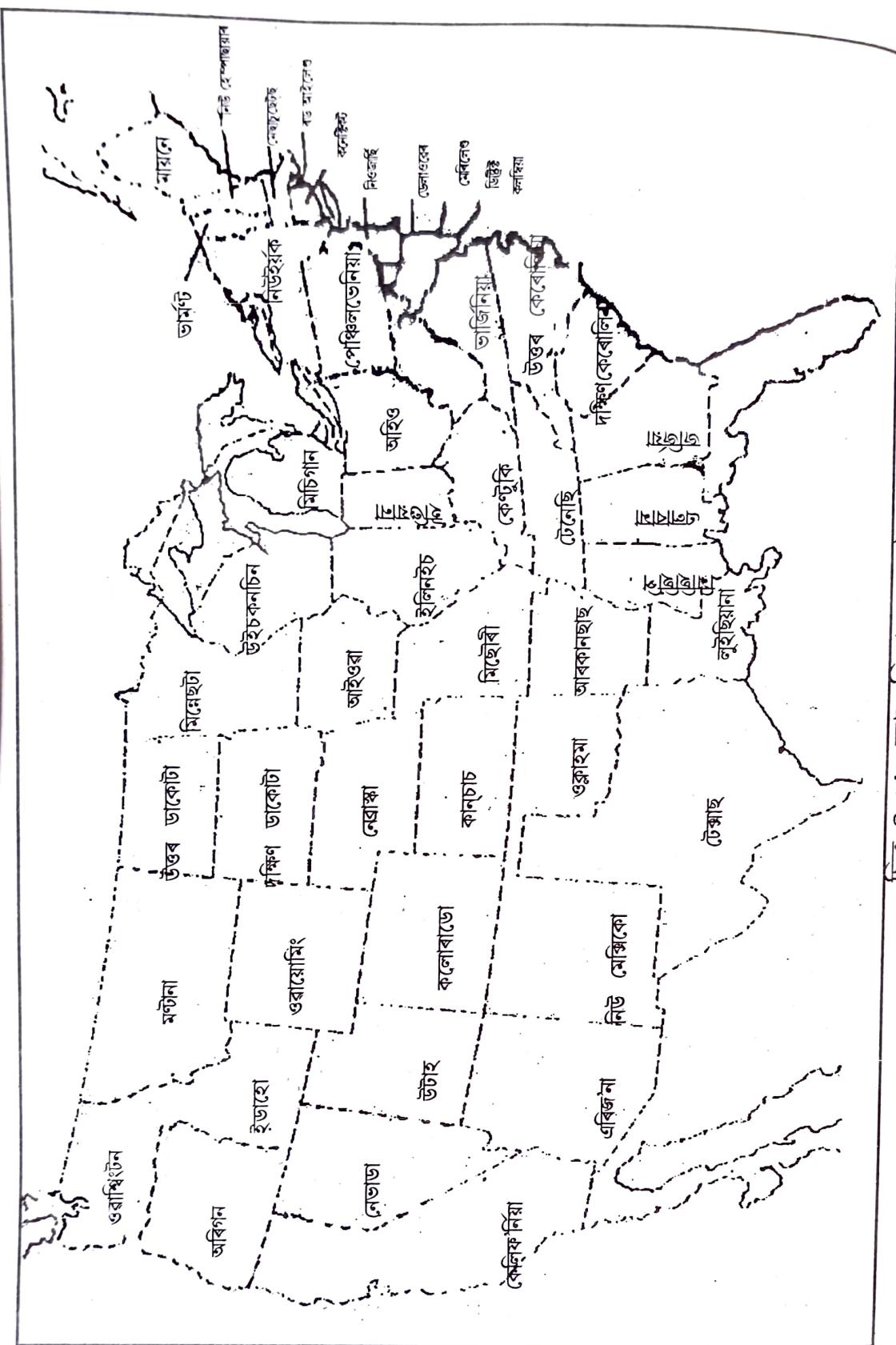
আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রৰ আঞ্চলিক ভূগোল

৪.০১ পৰিচয় আৰু অৱস্থান :

আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র (United States of America) বিশ্বৰ উন্নত দেশসমূহৰ অন্যতম। আলঙ্কাৰ আৰু হাৰাই দীপপুঁজকে ধৰি সৰ্বমুঠ ৫০ খন ৰাজ্য আৰু কলোনিয়া জিলাৰে গঠিত এই গণতান্ত্রিক ৰাষ্ট্ৰখনে ইতিমধ্যে সকলো দিশতে উন্নতিৰ শিখৰ পাইছে। আমেরিকা আৱিষ্কাৰ হোৱাৰে পৰা ইয়াৰ পূব অংশ উপনিবেশ হিচাপে বৃটিছৰ অধীনত আছিল। ১৭৭৬ খ্রীষ্টাব্দত বৃটিছ শাসনৰ পৰা মুক্ত হৈ ১৩ খন এনে ৰাজ্যই পোনতে আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র নামেৰে এখন গণতান্ত্রিক ৰাষ্ট্ৰৰ জন্ম দিছিল। পৰবৰ্তীকালত অন্য ৩৭ খন ৰাজ্য ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয়। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রৰ ৰাজধানী কলোনিয়া জিলাৰ রাষ্ট্ৰিংটন ডি. চি.। উত্তৰ আমেরিকা মহাদেশত অৱস্থিত এই দেশখনৰ উত্তৰে কানাডা, পূবে আটলাণ্টিক মহাসাগৰ, দক্ষিণে মেক্সিকো উপসাগৰ আৰু মেক্সিকো দেশ, আৰু পশ্চিমে আছে প্ৰশান্ত মহাসাগৰ।

আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রৰ মূল ভূখণ্ড 25° উত্তৰৰ পৰা 83° উত্তৰ অক্ষাংশ আৰু 66° পশ্চিমৰ পৰা 125° পশ্চিম দ্রাঘিমাংশলৈকে বিস্তৃত। সেয়ে এই দেশ সম্পূৰ্ণৰূপে নাতিশীতোষ্ণ জলবায়ুৰ অন্তর্গত। ইয়াৰ মাটিকালি ৯৬ লাখ বৰ্গ কিলোমিটাৰ, অৰ্থাৎ পৃথিবীৰ মাটিকালিৰ 6.37 শতাংশ। আকাৰত ই পৃথিবীৰ চতুর্থ বৃহৎ দেশ। ই ভাৰতবৰ্ষতকৈ তিনিশেণ ডাঙৰ। আনহাতে, জনসংখ্যাৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ স্থান তৃতীয়। ২০০৭ বৰ্ষৰ আনুমানিক তথ্য অনুসৰি ইয়াৰ মুঠ জনসংখ্যা ৩০২ নিযুত (পৃথিবীৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ

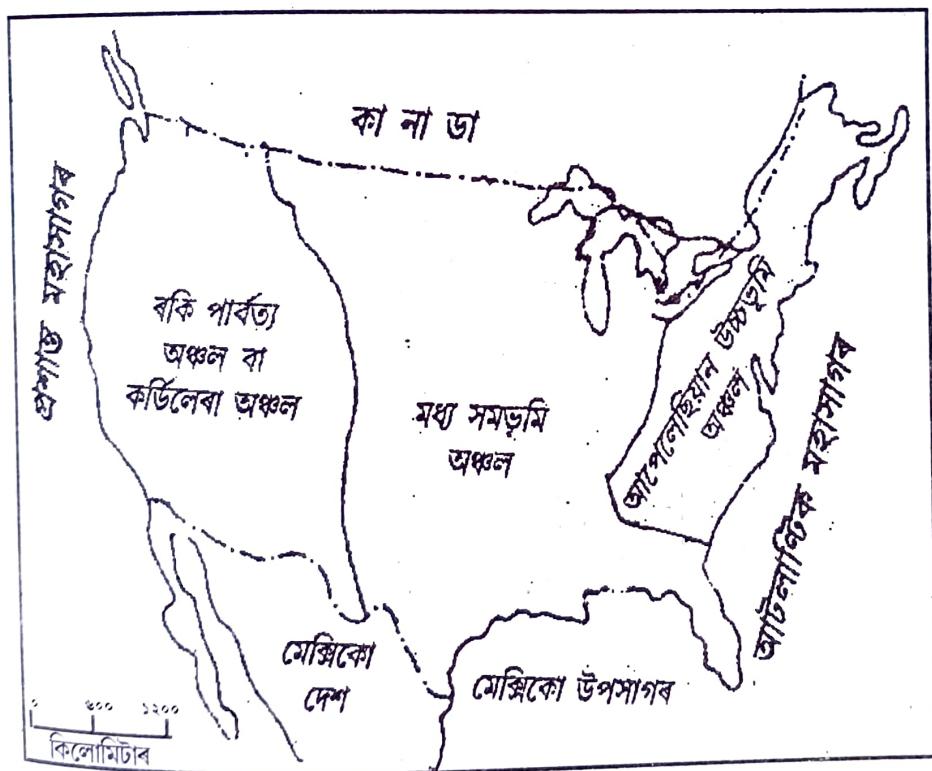
আধুনিক ভূগোল

৪.৬ শতাংশ)। ভারতবর্ষের জনসংখ্যা ইয়ার তিনি গুণতাকৈয়ো অধিক। প্রাকৃতিক সম্পদেরে ভূপূর আৰু আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ণের ক্ষেত্ৰত সমগ্ৰ বিশ্ব ভিতৰত শীৰ্ষস্থান দখল কৰা আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রের প্রাকৃতিক গঠন, জনসংখ্যাৰ স্বৰূপ আৰু সাংস্কৃতিক বৈশিষ্ট্যও মন কৰিবলগীয়া।

৪.০২ প্রাকৃতিক বিভাগ :

ভূ-প্রাকৃতিক গঠন আৰু বৈশিষ্ট্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রক প্ৰধানকৈ তিনিটা প্রাকৃতিক বিভাগত (Physical Division) ভগাব পাৰি। পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ এই ভাগকেইটা হ'ল— (১) আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি অঞ্চল (Appalachian Highlands), (২) মধ্য সমভূমি অঞ্চল (Central Plains) আৰু (৩) ৰকি পাৰ্বত্য অঞ্চল বা কড়িলেৰা অঞ্চল (Rocky Mountains or Cordillera)।

চিত্র-৪.০২ আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রের প্রাকৃতিক বিভাগ

উল্লেখযোগ্য যে ভূ-প্রাকৃতিক গঠনৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰি বৃষ্টিপাত্ৰৰ পৰিমাণ সাধাৰণতে দেশখনৰ ভিতৰতে পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ ক্ৰমান্বয়ে হৃস পায়।

(১) আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি অঞ্চল :

আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ পূব অংশত আটলাণ্টিক উপকূলৰ প্ৰায় সমান্বালকৈ বিস্তৃত উচ্চভূমি খণ্ডকে আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি বোলা হয়। দৰাচলতে এই ভূখণ্ডৰ বেছিভাগেই আপেলেছিয়ান পৰ্বতশ্রেণীয়ে আঙুৰি আছে। আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি অঞ্চলৰ খুলমূলকৈ উত্তৰে হাড়চন উপত্যকা আৰু ইৰি-অ'টাৰিও হুদৰ পৰা দক্ষিণে এলাবামালৈকে বিস্তৃত। এই ভূখণ্ড পৰ্বত-পাহাৰ, মালভূমি, সমভূমি-উপত্যকা আদিৰে গঠিত বাবে ইয়াৰ ভূ-প্ৰকৃতি জটিল। ইয়াৰ ভিতৰত পশ্চিমৰ এলিঘেনি পৰ্বতশ্রেণী, দক্ষিণ-পশ্চিমৰ কান্বাৰলেণ্ড মালভূমি, পূবৰ আপেলেছিয়ান পৰ্বতশ্রেণী আৰু উপত্যকা, দক্ষিণৰ বুৰিজ পৰ্বত আৰু পূবৰ উপকূলীয় সমভূমিয়েই প্ৰদান। এই অঞ্চলতে দেশৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বেছি পৰিমাণে বৰষুণ হয়। এই অঞ্চলৰ পৰ্বত-পাহাৰবোৰ যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ পশ্চিম অংশত থকা বৰ্কি পৰ্বতমালাতকৈ বহু আগেয়ে সৃষ্টি হৈছিল। সাগৰপৃষ্ঠৰ পৰা ইয়াৰ গড় উচ্চতা বৰ্তমানে ২০০০ মিটাৰৰ অধিক নহয়। এই অঞ্চলৰ পৰ্বত-পাহাৰ আৰু মালভূমিৰ মাজেৰে অসংখ্য সৰু-ডাঙৰ নদী বৈ গৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত অ'হিও, টেনিছি, হাড়চন আৰু এলাবামা নদীয়েই প্ৰধান। অঞ্চলটোৱ উত্তৰ সীমাত থকা ইৰি হুদৰ কাষতে পৃথিৱী বিখ্যাত নিয়াগারা জলপ্ৰপাত অৱস্থিত। আপেলেছিয়ান পৰ্বতৰ পূব আৰু দক্ষিণফালে আটলাণ্টিক উপকূলীয় সমভূমি। এই উপকূলীয় সমভূমি অঞ্চলৰ উত্তৰ অংশ অতি কেঁক আৰু দক্ষিণ অংশ কিছু বহল। এই অঞ্চলতে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ বাজধানী বাশিংটন ডি. চি. কে ধৰি আন কেইবাখনো মহানগৰ, যেনে— নিউইয়ার্ক, বোষ্টন, ফিলাডেলফিয়া, বাল্টিমোৰ, আটলাণ্টা আদি অৱস্থিত। কঢ়লা, লো, পেট্ৰলিয়াম আদি খনিজ সম্পদত চহকী আপেলেছিয়ান অঞ্চলটোত বহতো বৃহৎ শিল্পাঞ্চল গঢ়ি উঠিছে। এই ক্ষেত্ৰত উন্নত যাতায়াত ব্যৱস্থাৰ ভূমিকাও উল্লেখনীয়।

(২) মধ্য সমভূমি অঞ্চল :

আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি আৰু ৰকি পৰ্বতশ্রেণীৰ মাজেত উত্তৰাদক্ষিণ আৰু পূবা-পশ্চিমাকৈ বিস্তৃত সমভূমি অঞ্চলটোক মধ্য সমভূমি বুলি জনা যায়। ই উত্তৰে বৃহৎ সৰোবৰ অঞ্চলৰ (Great Lake Region) পৰা দক্ষিণে মেঞ্জিকো উপকূললৈ বিস্তৃত। এই সমভূমি অঞ্চলটো মূলতঃ মিছিছিপি-মিছৌৰি অৱবাহিকাৰ অন্তর্গত। অঞ্চলটোৰ মাজেৰে প্ৰাৰ্থিত প্ৰধান নদী মিছিছিপি আৰু মিছৌৰি আৰু ইয়াৰ উপনৈসমূহে সমগ্ৰ অঞ্চলটোক এক সাৰুৱা পলসুৱা সমতলভূমিত পৰিণত কৰিছে। সেয়ে যুক্তরাষ্ট্র এই অঞ্চলটি কৃষিকাৰ্যৰ বাবে অতি উপযোগী।

সাধাৰণতে মধ্য সমভূমি অঞ্চলটোক চাৰি ভাগত ভগাব পাৰি— উচ্চ সমভূমি, বৃহৎ সৰোবৰ অঞ্চল, মিছিছিপি সমভূমি আৰু মেঞ্জিকো উপকূলীয় সমভূমি। ৰকি পৰ্বতৰ পূবফালৰ পৰা নামনি অঞ্চলৰ ওখ খণ্ডটোকে উচ্চ সমভূমি বোলা হয়। আনহাতে উচ্চ সমভূমি আৰু আপেলেছিয়ান উচ্চভূমিৰ মাজৰ মিছিছিপি-মিছৌৰি নদীতন্ত্রই সৃষ্টি কৰা সমতল ভূমিয়েই হ'ল মিছিছিপি সমভূমি। সাগৰপৃষ্ঠৰ পৰা ইয়াৰ গড় উচ্চতা ৩০০ মিটাৰতকৈ বেছি নহয়। এই সমভূমি অঞ্চলটোৰ মাজে মাজে দুই এটা টিলা সদৃশ ওখ ঠাই দেখা যায়। হিমবাহৰ কাৰ্যৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা ছুপেৰিওৰ, মিচিগান, হৰন, ইৰি আদি সৰোবৰৰ কাষৰীয়া অতি সাৰুৱা সমতলভাগক বৃহৎ সৰোবৰ অঞ্চল বোলা হয়। আনহাতে মধ্যভাগৰ সমভূমিৰ একেবাৰে দক্ষিণ অংশত থকা মেঞ্জিকো উপকূলৰ কাষৰীয়া সমভূমিয়েই হ'ল উপকূলীয় সমভূমি অঞ্চল। মিছিছিপি নদীৰ ব-দ্বীপো ইয়াৰ অন্তর্গত। সমুদ্রপৃষ্ঠৰ পৰা এই অঞ্চলৰ উচ্চতা ২০০ মিটাৰৰ অধিক নহয়। এই অঞ্চল সঘনে বানপানীৰ কৰলত পৰে। মধ্যভাগৰ সমভূমি অঞ্চলত অৱস্থিত মহানগৰসমূহৰ ভিতৰত মিনিয়াপলিচ, চিকাগো, কেন্চাচ, ছেণ্ট লুইছ, বার্মিংহাম, নিউ অৰলিয়েঞ্চ, মিয়ামি, হষ্টন আদি উল্লেখযোগ্য।

(৩) ৰকি পৰ্বত বা কড়িলেৰা অঞ্চল :

পূবে উচ্চ সমভূমি আৰু পশ্চিমে প্ৰশান্ত উপকূলৰ মাজেৰে পৰ্বত-

পাহাৰ, মালভূমি, উপত্যকা, হুদ আদিৰে গঠিত ভূখণ্ডটোক কড়িলেৰা অঞ্চল বোলা হয়। এই অঞ্চলটো উত্তৰা-দক্ষিণাকৈ বিস্তৃত। মূলতঃ ৰকি পৰ্বতমালাক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠা এই অঞ্চলটোৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়া আৰু ভূ-প্ৰকৃতি অতি জটিল। এই অঞ্চলৰ একেবাৰে পূৰ্বত উত্তৰা-দক্ষিণাকৈ থকা উচ্চ অংশই হ'ল ৰকি পৰ্বতশ্ৰেণী। ই হিমালয় পৰ্বতৰ দৰে নবীন ভঙ্গিল পৰ্বত। ৰকি পৰ্বতৰ শৃংগবোৰৰ উচ্চতা ঠায়ে ঠায়ে ৪,২০০ মিটাৰতকৈও অধিক। পৰ্বতৰ শৃংগবোৰৰ উচ্চতা ঠায়ে ঠায়ে ৪,২০০ মিটাৰতকৈও অধিক। কড়িলেৰা অঞ্চলৰ পশ্চিম অংশত থকা উল্লেখযোগ্য পৰ্বতসমূহ হ'ল চিয়েৰা নেভাডা, কাস্কেড আৰু কষ্টৰেঞ্জ বা উপকূলীয় পৰ্বতমালা। তদুপৰি কড়িলেৰা অঞ্চলটোৰ পূৰ্ব আৰু পশ্চিম প্রান্তৰ প্ৰায় সমান্তৰাল পৰ্বত দুশাৰীৰ মাজভাগত কেইবাটাও মালভূমি আছে। ইয়াৰ ভিতৰত কলাস্বিয়া মালভূমি, গ্ৰেট বেছিন আৰু কলোৰাডো মালভূমিৱেই প্ৰধান। গ্ৰেট বেছিনকে ধৰি এই সমগ্ৰ মালভূমি অঞ্চলটো প্ৰশান্ত উপকূলীয় পৰ্বতমালাৰ বৃষ্টিছায়া অঞ্চলত অৱস্থিত। বৰষুণৰ অভাৱত এই অঞ্চলটি প্ৰায় মৰডভূমিত পৰিণত হৈছে। ইয়াত কেইবাটাও লুণীয়া পানীৰ হুদ আছে। ইয়াৰে গ্ৰেট ছল্ট লেক এটা বিখ্যাত লুণীয়া পানীৰ হুদ। কড়িলেৰা অঞ্চলৰ পৰা কেইবাটাও সৰু-ডাঙৰ নদীৰ সৃষ্টি হৈ বৈ আহিছে। এই নদীসমূহৰ ভিতৰত কলাস্বিয়া, স্নেক আৰু কলোৰাডো পশ্চিম দিশত বৈ প্ৰশান্ত মহাসাগৰত পৰিষে; মিছৌৰী, আৰকেন্ছাছ, ৰেড আদি নদী মছিছিপিৰ লগ লাগিষে; আৰু বিও গ্ৰেণ নদী পোনে পোনে মেঞ্জিকো উপসাগৰত পৰিষেগে। কড়িলেৰা অঞ্চলটোৰ পশ্চিম অংশত থকা পৰ্বতশ্ৰেণীৰ মাজত কেইবাটাও সাৰুৱা উপত্যকা আছে। ইয়াৰ ভিতৰত পিউগেট ছাউণ্ড, উইলামেণ্ট আৰু কেলিফোর্নিয়া উপত্যকাই প্ৰধান। পৃথিৱীৰ বিখ্যাত-কলোৰাডো নদীৰ গ্ৰেণ কেনিয়ন (Grand Canyon) আৰু মৃত উপত্যকা (Death Valley) এই কড়িলেৰা অঞ্চলতেই অৱস্থিত। অতি থিয় গড়াৰে গ্ৰেণ গিৰিখাতৰ গভীৰতা ১২১৩ মিটাৰ। আনহাতে গ্ৰেট বেছিনৰ দক্ষিণত অৱস্থিত মৃত উপত্যকাটো সাগৰপৃষ্ঠৰ পৰা ৮৬ মিটাৰ তলত আছে। কয়লা, পেট্ৰ'লিয়াম, সোণ, ৰূপ, তাম আদিৰে কড়িলেৰা অঞ্চলৰ বহু অংশ খনিজ সম্পদত চহকী।

কেলিফোর্নিয়া উপকূল অঞ্চলটো কৃষিকার্যৰ বাবে বৰ উপযোগী। এই অঞ্চলত ভূমধ্যসাগৰীয় জলবায়ুৰ প্ৰভাৱৰ বাবে শীতকালিহে বৰষুণ হয়। ছিয়াটল, পোটলেণ্ড, ছানফ্রাসিকো, লছ এঞ্জেলছ, লাছ ভেগাছ আদি কৰ্ডিলেৰা অঞ্চলটোৰ কেইখনমান উল্লেখযোগ্য মহানগৰী।

৪.০৩ জনসংখ্যা বৃদ্ধি আৰু বিতৰণ :

১৭৭৬ চনত ১৩ খন ৰাজ্য একত্ৰিত হৈ স্বাধীনতা ঘোষণা কৰাৰ সময়ত আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র জনসংখ্যা আছিল কেৱল মাত্ৰ ৩ নিযুত। কিন্তু স্বাধীনতাৰ পাছৰে পৰা প্ৰধানকৈ ইউৰোপীয় দেশসমূহৰ পৰা হোৱা প্ৰৱজন আৰু লগতে বেলেগ বেলেগ সময়ত ৩৭ খন ৰাজ্যই যুক্তরাষ্ট্র লগত লগ লগাৰ ফলত ইয়াৰ জনসংখ্যা দ্রুতগতিত বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰে। বৰ্তমান ২০০৭ বৰ্ষৰ আনুমানিক তথ্য অনুসৰি ৩০২ নিযুত জনসংখ্যাৰে যুক্তরাষ্ট্র হৈছে পৃথিবীৰ তৃতীয় বৃহৎ জনসংখ্যাৰ দেশ।

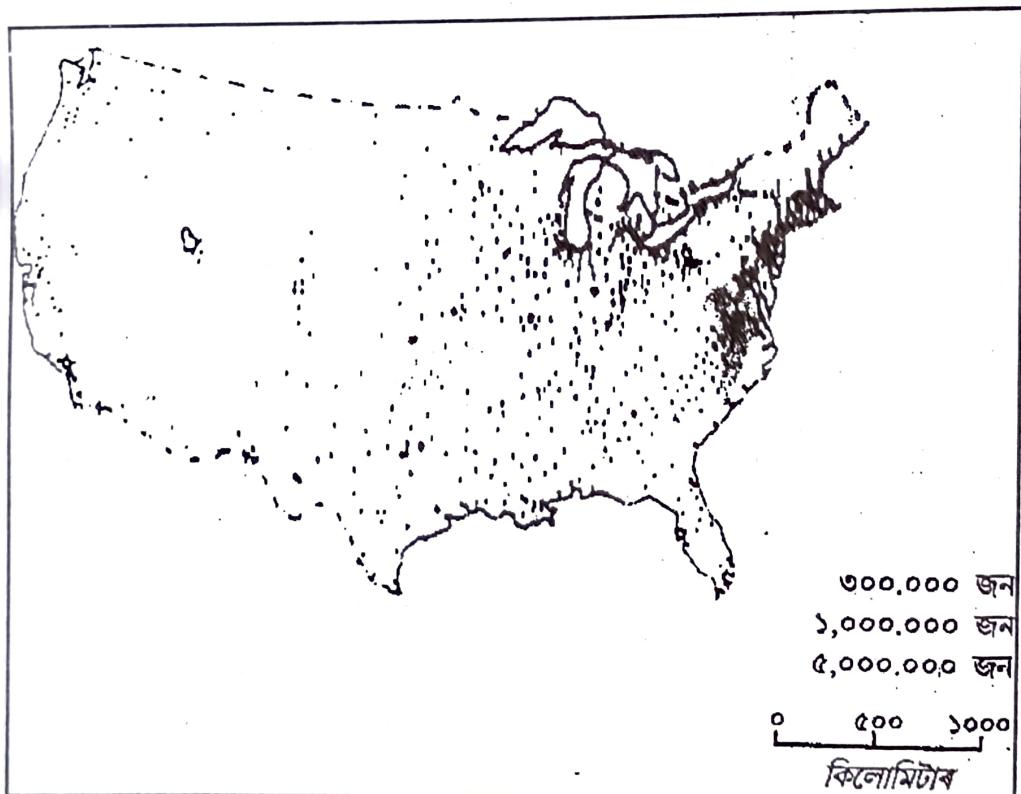
তালিকা ৪.১ : আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র জনসংখ্যা বৃদ্ধি

লোকপিয়ল বৰ্ষ	জনসংখ্যা (নিযুত হিচাপত)
১৭৭৬	৩
১৮০০	৫
১৮৫০	২৩
১৯০০	৭৬
১৯৫০	১৫১
১৯৭০	২০২
২০০০	২৮১
২০০৭	৩০২

সম্প্ৰতি জনসংখ্যাৰ প্ৰাকৃতিক বৃদ্ধিৰ লগতে প্ৰৱজনো হ্ৰাস পোৱাৰ ফলত দেশৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ নিম্নগামী হৈছে। ২০০৭ চনৰ তথ্য অনুসৰি সমগ্ৰ পৃথিবীৰ জনসংখ্যাৰ প্ৰাকৃতিক বৃদ্ধিৰ বাৰ্ষিক গড় হাৰ ১.২০ শতাংশৰ বিপৰীতে যুক্তরাষ্ট্রৰ বৃদ্ধিৰ হাৰ মাত্ৰ ০.৬০ শতাংশ। দেশৰ মুঠ

জনসংখ্যার প্রায় ৮৫ শতাংশই খ্রীষ্টান ধর্মালম্বী শ্বেতাংগ লোক। বাকী ১৫ শতাংশ জিউ, মুছলমান, হিন্দু আৰু ধৰ্ম বিহীন কৃষ্ণাংগ গোষ্ঠীৰ লোক।

প্রাকৃতিক অৱস্থা, যোগাযোগৰ ব্যৱস্থা আৰু উন্নয়ণ প্ৰক্ৰিয়াৰ তাৰতম্যৰ বাবে পৃথিবীৰ অন্যান্য অঞ্চলৰ দৰে যুক্তবাট্টৰ জনসংখ্যাৰ বিতৰণে সুষম নহয়। সামগ্ৰিকভাৱে দেশখনৰ পূবত থকা আপেলেছিয়ান উচ্চভূমি আৰু আটলাণ্টিক উপকূলীয় অঞ্চলৰ জনবসতি ঘন আৰু ইয়াৰ পশ্চিমে থকা মধ্যভাগৰ সমভূমি আৰু কৰ্ডিলেৰা অঞ্চলত বসতি অতি সেৱেঙ্গ। কিন্তু পশ্চিম প্ৰান্তত থকা কেলিফোর্নিয়া উপকূল অঞ্চলত জনবসতি কিছু ঘন। উল্লেখযোগ্য যে মিচিগান ৰাজ্যৰ দক্ষিণ আৰু পূব

চিত্ৰ-৪.০৩ আমেৰিকা যুক্তবাট্টৰ জনসংখ্যাৰ বিতৰণ

অংশত থকা দেশখনৰ মাত্ৰ এক চতুর্থাংশ মাটিকালিৰ অঞ্চলটোতে দেশৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ প্ৰায় দুই-তৃতীয়াংশ বাস কৰে। যুক্তরাষ্ট্র জনসংখ্যাৰ গড় ঘনত্ব প্ৰতি বৰ্গ কিলোমিটাৰত ৩২ জনৰ বিপৰীতে এই অঞ্চলত ঘনত্ব প্ৰায় ৮৫ জন। এই অঞ্চলত থকা মাছাছুচ্ছেট্ট, নিউ জাৰ্জ আৰু ৰড আইলেণ্ড বাজ্যৰ জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব তিনিশৰো অধিক। মন কৰিবলগীয়া কথা যে দেশৰ বাজধানী (ৱাশিংটন ডি. চি.) থকা কলান্সিয়া (ডি.চি.) জিলাৰ জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব প্ৰায় ৩৬০০ জন। আনহাতে পশ্চিমত থকা মধ্য সমভূমি আৰু কড়িলেৰা অঞ্চলত জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব মাত্ৰ ১৫ জন। উল্লেখযোগ্য যে এই অঞ্চলত থকা মণ্টানা, নেভাডা, উত্তৰ ডাকোটা আৰু ৱায়োমিং বাজ্যত জনসংখ্যাৰ ঘনত্ব ৫ জনৰো কম। ওখোৰা-মোখোৰা পাৰ্বত্য ভূমি আৰু বৰষুণৰ অভাৱৰ বাবে এই সমগ্ৰ অঞ্চলটো জনবসতি আৰু আৰ্থিক প্ৰগতিৰ বাবে একেবাৰে উপযোগী নহয়। অৱশ্যে খনিজ সম্পদক কেন্দ্ৰ কৰি কড়িলেৰা অঞ্চলৰ কিছুমান ঠাইত জনবসতি গঢ়ি উঠিছে। যুক্তরাষ্ট্রৰ জনসংখ্যা বিতৰণৰ আন এটা মন কৰিবলগীয়া কথা হৈছে নগৰ আৰু গাঁৱৰ জনসংখ্যাৰ অনুপাত। প্ৰধানতঃ ঔদ্যোগিক উন্নয়নৰ বাবে ইয়াৰ জনসংখ্যাৰ তিনি-চতুর্থাংশতকৈ অধিক নগৰবাসী। পূৰ্ব প্ৰান্তত অৱস্থিত দেশৰ সৰ্ববৃহৎ মহানগৰী নিউইয়র্কৰ জনসংখ্যা হ'ল ২২ নিযুত। দেশৰ দ্বিতীয় বৃহৎ মহানগৰী লছ এঞ্জেলেছৰ জনসংখ্যা ১৮ নিযুত। ই দেশৰ পশ্চিম প্ৰান্তত অৱস্থিত। এইদৰে দেখা যায় যে যুক্তরাষ্ট্রৰ বেছিভাগ লোকেই দেশখনৰ নগৰসমূহত থৃপ্ত খাই আছে।

৪.০৪ অৰ্থনৈতিক ক্ৰিয়া-কলাপ :

প্ৰাকৃতি সম্পদ, কৃষি, ঔদ্যোগিক উৎপাদন আৰু জীৱন-ধাৰণৰ মান আদি সকলো ক্ষেত্ৰে আমেৰিকা যুক্তরাষ্ট্ৰই পৃথিবীৰ ভিতৰতে সৰ্বোচ্চ স্থান অধিকাৰ কৰিছে। যুক্তরাষ্ট্রৰ মুঠ ৰাষ্ট্ৰীয় উৎপাদন (Gross National Product) পৃথিবীৰ ভিতৰতে সৰ্বাধিক। ইয়াৰ বৰ্তমান বছৰি জনমূৰি ৰাষ্ট্ৰীয় Product) পৃথিবীৰ ভিতৰতে বৃহত্তম অৰ্থনৈতিক আয় ৩৮,০০০ ডলাৰ। সেয়ে যুক্তরাষ্ট্ৰই বিশ্বৰ ভিতৰতে বৃহত্তম অৰ্থনৈতিক শক্তি (Economic Power) হিচাপে থিয় দিবলৈ সক্ষম হৈছে। পৃথিবীৰ

মুঠ জন সংখ্যার ৫ শতাংশতকেও কম লোকে বসবাস করা এই দেশত কয়লা, তাম আৰু পেট্রলিয়ামৰ উৎপাদন পৃথিৰীৰ মুঠ উৎপাদনৰ প্ৰায় ২০ শতাংশ। কৃষি উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰতো যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ স্থান মন কৰিব লগীয়া। সমগ্ৰ পৃথিৰীত ই মাকৈ, কপাহ আৰু ধপাত উৎপাদনত প্ৰথম আৰু দেহে আৰু বালি উৎপাদনত দ্বিতীয় স্থান অধিকাৰ কৰিছে। ইয়াৰ মাকৈ আৰু দেহে উৎপাদনৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে পৃথিৰীৰ মুঠ উৎপাদনৰ ৪৬ শতাংশ আৰু ১৮ শতাংশ। সেইবাবেই যুক্তৰাষ্ট্ৰই বহু দ্ৰব্য বণ্ণানি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বজাৰত যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ পৰা হোৱা বণ্ণানি মূল্যৰ পৰিমাণ পৃথিৰীৰ মুঠ বণ্ণানি মূল্যৰ ১০ শতাংশতকেও অধিক।

উল্লেখযোগ্য যে দেশৰ মুঠ বাষ্ট্ৰীয় আয়ৰ কৃষিৱে যোগান ধৰে ২ শতাংশ, উদ্যোগে ৩০ শতাংশ আৰু বাণিজ্য, যোগাযোগ, পৰিবহন আৰু অন্যান্য সেৱাই যোগান ধৰে বাকী ৬৮ শতাংশ। ভূমিৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে দেশৰ মুঠ মাটিকালিৰ প্ৰায় এক চতুৰ্থাংশ স্থায়ী কৃষিৰ অন্তৰ্গত। দেশৰ ১৫-৬৪ বছৰ বয়সৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ৭৯ শতাংশই বিভিন্ন অৰ্থনৈতিক কাৰ্যৰ লগত জড়িত। মন কৰিবলগীয়া যে দেশৰ অৰ্থনৈতিক কাৰ্যৰ লগত জড়িত মুঠ লোকৰ মাত্ৰ ৫ শতাংশইহে কৃষিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। কৃষি, উদ্যোগ, বাণিজ্য আৰু বিভিন্ন সেৱাৰ উপৰি দেশৰ বহুলোক মাছ ধৰা, পশুপালন, খনিজ দ্ৰব্য উদয়াটন, কাঠ ফলা আদি কাৰ্যৰ লগত জড়িত। দেশৰ দক্ষিণ অংশত থকা প্ৰেইৰী ঘাঁহনি অঞ্চল পশুপালনৰ বাবে উপযোগী।

অঞ্চলভিত্তিত কৰা কৃষি পদ্ধতি আৰু ঔদ্যোগীকৰণ সম্পর্কীয় তলৰ আলোচনাৰ পৰা দেশখনৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ যথেষ্ট আভাস পোৱা যাব।

কৃষি বলয় :

যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ কৃষিৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হ'ল ইয়াৰ কৃষি বলয়সমূহ (Agricultural Belt)। ভূ-প্ৰকৃতি, জলবায়ু, মাটি আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি যুক্তৰাষ্ট্ৰক পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ কেইবাটাও বলয় বা অঞ্চলত ভাগ কৰা হৈছে। এনে প্ৰতিটো ভাগতে এবিধি বিশেষ শস্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্ৰদান

চিত্র-8.08 আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রের কৃষি বলয়

কৃষিকার্য সম্পাদন করা হয়। জনবসতি সেবেঙ্গা হোৱাৰ বাবে
কৃষিকার্য সম্পাদন কৰা হয়। জনবসতি সেবেঙ্গা হোৱাৰ বাবে
বাণিজ্যিকভিত্তিত যান্ত্ৰিক পদ্ধতিৰে বিস্তৃতভাৱে কৃষিকার্য সম্পন্ন কৰা হয়।
সেয়ে যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ জনমূৰি কৃষি উৎপাদনৰ হাৰ অন্য বহু দেশৰ তুলনাত যথেষ্ট
বেছি। যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ মুখ্য কৃষি বলয়সমূহ আটলাটিক উপকূলৰ পৰা পশ্চিমে
১০০° পশ্চিম দ্রাঘিমা পৰ্যন্ত পূবা-পশ্চিমাকৈ বিস্তৃত। দক্ষিণৰ পৰা উত্তৰলৈ
সমগ্ৰ দেশখনক মুঠতে ৯টা কৃষি বলয়ত ভাগ কৰিব পাৰি (চিৰি-৫.৪)।

(১) ধান আৰু কুঁহিয়াৰ বলয় :

মেক্সিকো উপকূলীয় অঞ্চলত অৱস্থিত ফ্লোরিডা আৰু জর্জিয়া, এলাবামা, মিছিচিপি আৰু লুছিয়ানা বাজ্যৰ দক্ষিণ অংশ এই কৃষি বলয়ৰ অন্তর্গত। এই অঞ্চলত উপ-ক্রান্তীয় জলবায়ু বিবাজ কৰে। ইয়াত ক্রান্তীয় অঞ্চলৰ দৰে উষ্ণতা আৰু বৰষুণৰ পৰিমাণ বেছি। এই অঞ্চল পলসুৱা সাৰুৱা মাটিৰে গঠিত। ধান আৰু কুঁহিয়াৰ এই অঞ্চলৰ প্ৰধান শস্য হোৱাৰ কাৰণে ইয়াক ধান-কুঁহিয়াৰ বলয় হিচাপে চিনাত্ব কৰা হৈছে। ইয়াত কল আৰু মাটি-কঁঠালো প্ৰচুৰ পৰিমাণে উৎপন্ন হয়।

(২) কপাহ বলয় : ধান-কুঁহিয়াৰ বলয়ৰ ঠিক উত্তৰে মিছিচিপি অৱবাহিকাৰ দক্ষিণ অংশক সামৰি পূবা-পশ্চিমাকৈ থকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ এই বিশাল অংশটোতে কপাহ খেতি কৰা হয়। 36° উত্তৰ অক্ষাংশই এই কপাহ বলয়ৰ উত্তৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰিছে। টেক্সাচু, মিছিচিপি আৰু আৰকান্চাচু বাজ্যত দেশৰ মুঠ উৎপাদনৰ ৫০ শতাংশতকৈও অধিক কপাহ উৎপন্ন হয়।

(৩) শীতকালীন গম আৰু ধ্পাত বলয় :

কপাহ বলয়ৰ উত্তৰে আটলান্টিক উপকূলৰ পৰা পশ্চিমে কলোৰাডো পৰ্যন্ত এই কৃষি বলয় বিস্তৃত। উত্তৰ কেৰোলিনা, কেণ্টুকি, ভাৰ্জিনিয়া আৰু মেরিলেণ্ডক সামৰি এই অঞ্চলৰ পূব অংশত প্ৰচুৰ পৰিমাণে ধ্পাত উৎপন্ন হয়। আনহাতে ইয়াৰ পশ্চিম অংশত থকা নেৱাঙ্কা, কেন্চাচু, পূব কলোৰাডো, ওক্লাহামা আৰু টেক্সাচু বাজ্যত শীতকালীন গমখেতি কৰা হয়। এই শীতকালীন গম বলয়ৰ পৰাই যুক্তৰাষ্ট্ৰই আটাইতকৈ বেছি গম বপ্তানি কৰে।

(৪) মাকৈ বলয় :

শীতকালীন গম বলয়ৰ উত্তৰে মধ্য অৰ্হিওৰ পৰা মধ্য নেৱাঙ্কালৈ বিস্তৃত অঞ্চলটোক মাকৈ বলয় বোলা হয়। এই অঞ্চলৰ অন্তর্গত আইওৱা, ইলিনইচ, ইণ্ডিয়ানা, মিনেছেটা, পেঞ্চিলভেনিয়া আৰু নেৱাঙ্কা বাজ্যৰ পৰাই যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ বেছিভাগ মাকৈ উৎপন্ন হয়।

(৫) বসন্তকালীন গম বলয় : প্ৰেইৰী অঞ্চলৰ উত্তৰ অংশত এই

গম বলয় অবস্থিত। যুক্তরাষ্ট্রৰ প্রধানকৈ ম'ন্টানা, উত্তৰ ডাকোটা, দক্ষিণ ডাকোটা আৰু পশ্চিম মিনেছ'টা ৰাজ্যত শীতৰ প্ৰকোপৰ বাবে বস্তুকালতহে গম উৎপাদন কৰা সম্ভৱ। এই অঞ্চলত উৎপাদিত ততি উৎকৃষ্ট মানৰ প্ৰচুৰ পৰিমাণৰ গম বিদেশলৈ বপ্তানি কৰা হয়।

(৬) উত্তৰ-পূব প্ৰান্তীয় মিশ্ৰকৃষি বলয় : গ্ৰেট লেকৰ দক্ষিণ আৰু পূবত থকা মিনেছ'টা, উইচ্কনচিন, মিচিগান, পেঞ্জিলভেনিয়া আৰু নিউ ইংলেণ্ড ৰাজ্যক লৈ যুক্তরাষ্ট্রৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তীয় মিশ্ৰ কৃষি বলয় গঠিত হৈছে। এই অঞ্চলত ৰাই, বাৰ্লি আদিৰ কৃষিৰ উপৰি কোমল ঘাঁহৰ প্ৰাচুৰ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি একেলগে পশুপালনো কৰা হয়। এই বলয়টোক দুঃখপাম বলয় বুলিও জনা যায়।

(৭) শুকান কৃষি আৰু পশুপালন বলয় : মধ্য সমভূমিৰ পশ্চিম অংশ আৰু কড়িলেৰা অঞ্চলৰ পূব অংশক লৈ এই বিশাল কৃষি বলয় গঠিত হৈছে। এই অঞ্চলত বৰষুণ কম হয় বাবে ঘাঁহনিৰে ভৰা। টেক্সাছৰ পশ্চিম অংশ, নিউ মেঞ্জিকো, উটাহ, কলোৰাডো, নেভাডা, ৰাইয়োমিং, ইডাহো আৰু ম'ন্টানা আদি ৰাজ্য এই অঞ্চলৰ অন্তর্গত। ইয়াত শুকান কৃষিৰ জৰিয়তে জোৱাৰ-বজৰাজাতীয় শস্য, কিছু পৰিমাণে জলসিঞ্চনৰ যোগেদি বাৰ্লি, মাকৈ আদি শস্য; আৰু পশুপালনৰ যোগেদি গাখীৰ, মাংস আৰু উল উৎপাদন কৰা হয়।

(৮) ভূমধ্য সাগৰীয় কৃষি বলয় : যুক্তরাষ্ট্রৰ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় উপকূলত থকা কেলিফোর্নিয়া অঞ্চলত ভূমধ্য সাগৰীয় জলবায়ু বিৰাজ কৰে। সেয়ে এই অঞ্চলটোক ভূমধ্য সাগৰীয় কৃষি বলয় বোলা হয়। এই অঞ্চলত গম আৰু কপাহৰ উপৰি সুমধিৰা, আপেল, আঙুৰ আদি ফল-মূল প্ৰচুৰ পৰিমাণে উৎপন্ন হয়।

(৯) উত্তৰ-পশ্চিম প্ৰান্তীয় মিশ্ৰ কৃষি বলয় : যুক্তরাষ্ট্রৰ উত্তৰ-পশ্চিম প্ৰান্তত থকা ৰাষ্ট্ৰিংটন, ওবিগন আৰু ইডাহো ৰাজ্যত গম আৰু মাকৈ উৎপাদনৰ লগতে গাখীৰ আৰু মাংস উৎপাদনৰ উদ্দেশ্যে পশুপালনো কৰা হয়। সেয়ে এই অঞ্চলটোক মিশ্ৰ কৃষি বলয় বোলা হয়।

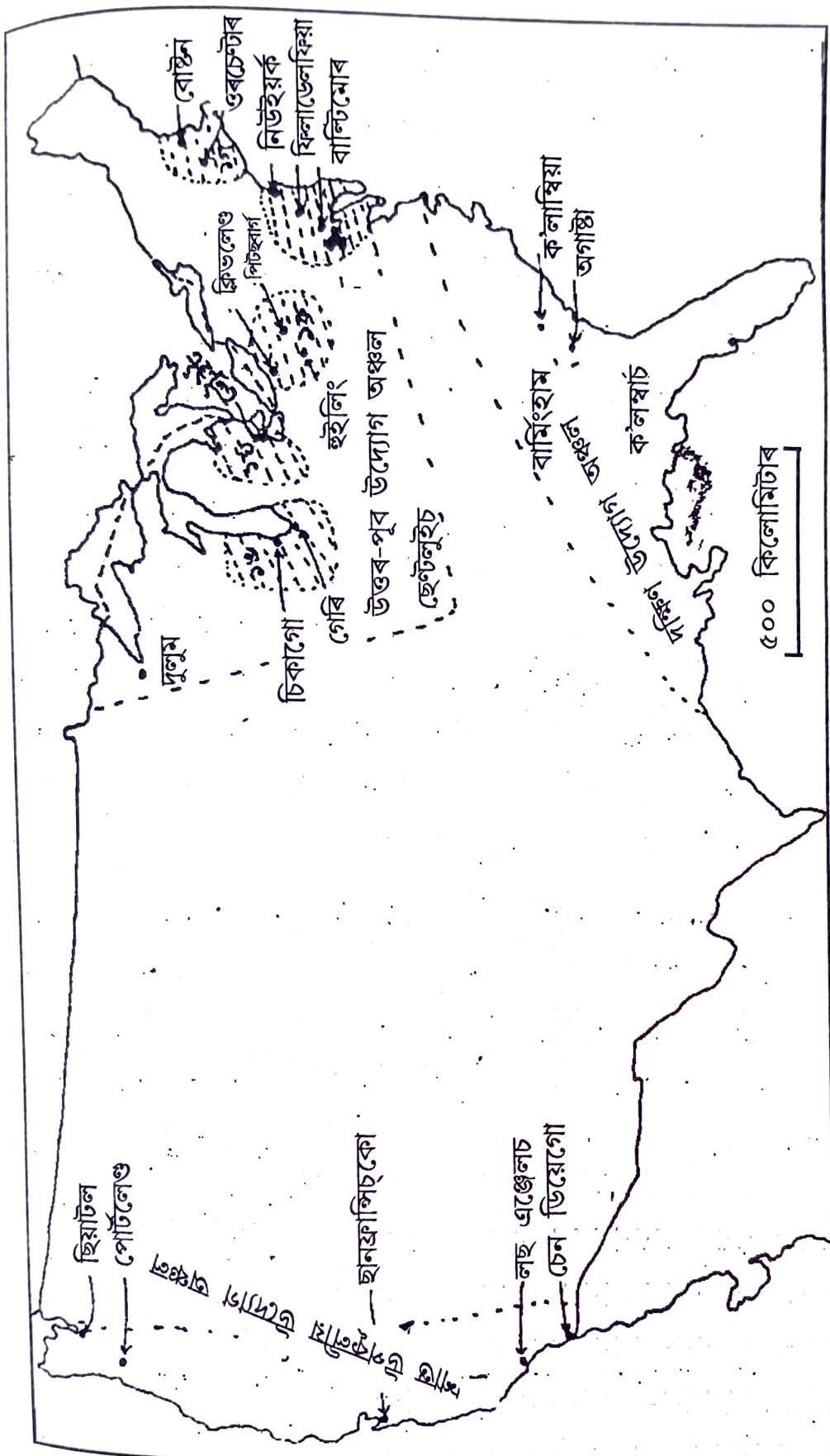
উদ্যোগ অঞ্চল :

আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রত প্রধানকৈ তিনিটা বৃহৎ উদ্যোগ অঞ্চল (Industrial Region) চিনাত্ত কৰিব পাৰি (চিত্ৰ ৫.৫)।

(১) উত্তর-পূব উদ্যোগ অঞ্চল : কয়লা, লো, পেট্ৰলিয়ামকে ধৰি বিভিন্ন খনিজ সম্পদৰ ভঁৰাল হোৱাৰ লগতে উন্নত যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ বাবে যুক্তরাষ্ট্রৰ উত্তর-পূব অংশত এক বৃহৎ উদ্যোগিক অঞ্চল গঢ়ি উঠিছে। ইয়াকে উত্তৰ পূব উদ্যোগ অঞ্চল বোলা হয়। যুক্তরাষ্ট্রৰ ছুপেৰিওৰ হুদৰ দক্ষিণলৈ ছেণ্ট লুইছ আৰু পূবলৈ আটলাণ্টিক উপকূলত অৱস্থিত বাল্টিমোৰ পৰ্যন্ত এই উদ্যোগিক অঞ্চল বিস্তৃত। যুক্তরাষ্ট্রৰ মাটিকালিৰ মাত্ৰ ১০ শতাংশ জুৰি থকা এই অঞ্চলটোত দেশখনৰ প্রায় ৫০ শতাংশ লোক বাস কৰে। ইয়াতে দেশৰ প্রায় ৭৫ শতাংশ উদ্যোগ থৃপ খাই আছে। এই উদ্যোগিক অঞ্চলত পাঁচটা প্রধান উদ্যোগ কেন্দ্ৰ আছে।

(ক) পিট্চবার্গ হইলিং-ক্লিভলেণ্ড উদ্যোগ কেন্দ্ৰ : উত্তৰ আপেলেছিয়ান কয়লা খনি অঞ্চলৰ পেঞ্চিলভেনিয়া আৰু অ'হিওক কেন্দ্ৰ কৰি এই উদ্যোগ কেন্দ্ৰ গঢ়ি উঠিছে। এই অঞ্চলত থকা উৎকৃষ্ট মানৰ কয়লা, উন্নত পৰিবহণ ব্যৱস্থা আৰু ছুপেৰিওৰ অঞ্চলত থকা লোৰ আকৰক ভিত্তি কৰি পিট্চবার্গ, ইয়ংস্টাউন, হইলিং, ক্লিভলেণ্ড আদি ঠাইত বহতো বৃহৎ লো-তীখাৰ উদ্যোগ গঢ়ি উঠিছে। পিট্চবার্গত বহতো কাঁচ আৰু বস্ত্ৰশিল্পও আছে। এই অঞ্চলত অৱস্থিত আৰকন পৃথিৱীৰ বৃহত্তম ৰবৰ উদ্যোগ কেন্দ্ৰ।

(খ) নিউ ইয়ার্ক-ফিলাডেলফিয়া-বাল্টিমোৰ উদ্যোগ কেন্দ্ৰ : বৃহৎ মহানগৰী নিউ ইয়ার্ক, ফিলাডেলফিয়া আৰু বাল্টিমোৰৰ উপৰি উত্তৰ নিউ জাৰ্জিয়া বেছিভাগ অংশ আৰু পূব পেঞ্চিলভেনিয়াৰ কিছু অংশক লৈ এই উদ্যোগ কেন্দ্ৰ গঠিত। ইয়াৰ বাল্টিমোৰত লো-তীখা উদ্যোগ, বস্ত্ৰশিল্প, টিন, পেট্ৰলিয়াম আৰু তাম শোধনাগাৰ; ফিলাডেলফিয়াত বস্ত্ৰ, বৈদ্যুতিক সৰঞ্জাম, পেট্ৰলিয়াম, চেনি আৰু ৰবৰ উদ্যোগ; পূব পেঞ্চিলভেনিয়াত লো-তীখা, বেল ইঞ্জিন আদি উদ্যোগ; নিউ জাৰ্জিত বস্ত্ৰ, বৈদ্যুতিক সৰঞ্জাম, সাজ-বাচন আদিৰ শিল্প আছে। আনহাতে নিউ ইয়ার্ক মহানগৰী বিভিন্ন ধৰণৰ উদ্যোগ প্রতিষ্ঠানেৰে ভৰা।

চিত্র-৪.০৫ আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রের উদ্যোগ অঞ্চল

(গ) দক্ষিণ নিউ ইংলেণ্ড উদ্যোগ কেন্দ্র : প্রয়োজনীয় কয়লা আৰু অন্যান্য খনিজ সম্পদৰ অভাৱত এই অঞ্চলত জলবিদ্যুত শক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি বস্ত্ৰ শিল্প, কাগজ শিল্প, বস্ত্ৰ উৎপাদনৰ যন্ত্ৰপাতি নিৰ্মাণ আৰু চামৰা শিল্প আদি গঢ়ি উঠিছে। মাছাচুচেটছ' বড় আইলেণ্ড, অৰচেষ্টাৰ, নিউ হেম্পছায়াৰ আদিয়েই অঞ্চলটোৰ প্ৰধান ঔদ্যোগিক কেন্দ্র।

(ঘ) ডেট্ৰোইট উদ্যোগ কেন্দ্র : কয়লা, লো আৰু কঠিন কাঠৰ প্রাচুৰ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এই কেন্দ্ৰটো যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ বিখ্যাত মটৰগাড়ী নিৰ্মাণ কেন্দ্ৰ হিচাপে গঢ়ি উঠিছে। ইয়াৰ অন্তৰ্গত লানচিং, ফ্লিন্ট, পণ্টিয়াক, জেকচুন আদি ঠাইবোৰত লো-তীখা, মটৰ গাড়ী নিৰ্মাণ আৰু ইয়াৰ লগত জড়িত বহু উদ্যোগ গঢ়ি উঠিছে।

(ঙ) দক্ষিণ মিচিগান উদ্যোগ কেন্দ্র : কয়লা আৰু লোৰ সহজ লভ্যতাৰ বাবে চিকাগো মহানগৰীক কেন্দ্ৰ কৰি ইয়াত লো-তীখা, ৰেল ইঞ্জিন আৰু ডবা নিৰ্মাণ, বিভিন্ন ধৰণৰ যন্ত্ৰ-পাতি প্ৰস্তুত, মটৰগাড়ী নিৰ্মাণ আদি শিল্পাদ্যোগ স্থাপিত হৈছে। তদুপৰি চিকাগো হৈছে যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ অন্যতম বৃহৎ মাংস বাণিজ্য কেন্দ্ৰ।

(২) দক্ষিণ ঔদ্যোগিক অঞ্চল : ঔদ্যোগিক বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ জৰিয়তে টেক্সাচৰ পৰা পূৰ্বে আটলান্টিক উপকূলৰ উত্তৰ কেৰোলিনা বাজ্য পৰ্যন্ত দক্ষিণৰ ঔদ্যোগিক অঞ্চল বিস্তৃত। দেশৰ মুঠ বনুৱাৰ প্ৰায় ২০ শতাংশ এই অঞ্চলৰ উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠানৰোৰত নিয়োজিত হৈ আছে। জলবিদ্যুৎ শক্তি, কয়লা, পেট্ৰ'লিয়াম, লো আৰু অন্যান্য খনিজ পদাৰ্থৰ আকৰ, আপেলেছিয়ান অঞ্চলৰ বনজ সম্পদ আৰু কৃষিজাত সম্পদ যেনে- কপাহ, ধপাত আৰু কুঁহিয়াৰ আদিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বহু সৰু-ডাঙৰ উদ্যোগ এই অঞ্চলটোত গঢ়ি উঠিছে। এই অঞ্চলটোৰ ভিতৰত আকৌ দুটা ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰ চিনাক্ত কৰিব পাৰি— (ক) দক্ষিণ পূৰ্ব ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰ আৰু (খ) দক্ষিণ-পশ্চিম ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰ। দক্ষিণ পশ্চিম ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰত উৰাজাহাজ নিৰ্মাণ শিল্পও আছে।

(৩) প্ৰশান্ত উপকূলীয় উদ্যোগ অঞ্চল : প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ উপকূলত অৱস্থিত ৰাষ্ট্ৰিংটন, অৰিগন আৰু কেলিফোর্নিয়া বাজ্যক লৈ এই ঔদ্যোগিক অঞ্চলটো গঢ়ি উঠিছে। ই যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ আটাইতকৈ সৰু আৰু নতুনকৈ গঢ়ি উঠা ঔদ্যোগিক অঞ্চল। দেশৰ প্ৰায় ১০ শতাংশ বনুৱাই এই অঞ্চলৰ

উদ্যোগসমূহত কাম করে। এই অঞ্চলত থকা লছ এঞ্জেলেছ আৰু ছান ফ্রান্সিস্কো দেশৰ ভিতৰতে প্ৰধান দুটা উদ্যোগ কেন্দ্ৰ। জলবিদ্যুৎ শক্তি আৰু পেট্ৰোলিয়াম ব্যৱহাৰ কৰি এই অঞ্চলত লো-তীখা, উৰাজাহাজ নিৰ্মাণ, কাগজ উৎপাদন, বিলাতী মদ উৎপাদন আদি শিল্প গঢ়ি উঠিছে। ইয়াৰ কেলিফোর্নিয়া অঞ্চলত গঢ়ি উঠা চিনেমা শিল্প পৃথিৱীৰ ভিতৰত বিখ্যাত।

অনুশীলনী

- ১। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র অৱস্থান আৰু ভৌগোলিক বৈশিষ্ট্য চমুকৈ লিখা।
- ২। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রক প্ৰাকৃতিক বিভাগত ভাগ কৰা। প্ৰতিটো বিভাগৰে এটি চমু আভাস দিয়া।
- ৩। মানচিত্ৰ আঁকি আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র প্ৰাকৃতিক বিভাগসমূহ দেখুওৱা।
- ৪। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র জনসংখ্যা বৃদ্ধি আৰু বিতৰণ সম্পর্কে মানচিত্ৰৰ সহায়ত আলোচনা কৰা।
- ৫। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র অৰ্থনীতিত কৃষিৰ ভূমিকা কেনে চমুকৈ লিখা।
- ৬। কৃষি বলয় বুলিলে কি বুজা? আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্রত কিমানটা আৰু কি কি কৃষিবলয় চিনান্ত কৰা হৈছে। মানচিত্ৰত দেখুওৱা আৰু প্ৰতিটো বলয়ৰ বিষয়ে চমু বৰ্ণনা দিয়া।
- ৭। আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র প্ৰধান উদ্যোগ অঞ্চলকেইটাৰ নাম লিখা আৰু মানচিত্ৰত দেখুওৱা। তাৰে এটা অঞ্চলৰ বিতং বিৱৰণ দিয়া।
- ৮। চমুটোকা লিখা :
 (ক) বৰ্কি পৰ্বত অঞ্চলৰ ভূ-প্ৰকৃতি
 (খ) আপেলেছিয়ান উচ্চভূমিৰ ভূ-প্ৰকৃতি
 (গ) মধ্য সমভূমি অঞ্চলৰ নদ-নদী
 (ঘ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র নগৰীকৰণ আৰু প্ৰধান নগৰসমূহ।
 (ঙ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র অৰ্থনৈতিক বৈশিষ্ট্য।
 (চ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র কৃষি বলয়
 (ছ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র উত্তৰ পূব উদ্যোগ অঞ্চল।
 (জ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র প্ৰশাস্ত উপকূলীয় উদ্যোগ
 (ঝ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র শুকান কৃষি আৰু পশুপালন বলয়
 (ঝঝ) আমেরিকা যুক্তরাষ্ট্র খনিজ সম্পদ।